

Verzoeting van de Grevelingen dringend gewenst

Het voorgenomen doorlaatmiddel in de Brouwersdam kost veel geld (ruim 200 miljoen euro) en is niet klimaatbestendig. Te lang is de focus op een zout meer geweest, terwijl Zeeland smeekt om zoet water. Het oorspronkelijke doel, een zoet Grevelingenmeer, is dan ook dringend gewenst.

In het Grevelingenmeer wordt een zout milieu in stand gehouden dat geen toegevoegde waarde heeft voor de natuur. Er is geen sprake van historisch 'bewezen natuur' noch van natuur van groot Europees belang. Het meer voldoet daarmee niet aan de basiseisen voor plaatsing op de Natura 2000-lijst. Die onterechte status houdt de eerder geplande verzoeting tegen.

Minister Schouten wil weer investeren in de natuur en heeft een werkgroep ingesteld voor het nalopen van alle Natura 2000 aanwijzingsbesluiten en wijzigingsbesluiten op doelen die niet direct voortvloeien uit de Vogel- en Habitatrichtlijn en overwegingen met betrekking tot het mogelijk opschonen van deze doelen. Ook moet de werkgroep bekijken welke Natura 2000-gebieden door hun omvang en ligging structureel zwak zijn en blijven, en wat de mogelijkheden zijn voor het aanpassen van de beschermende status van deze gebieden.

De in het land gelegen zoute meren en zeegaten vormen geen bijdrage aan de algehele biodiversiteit, maar zijn slechts meer

IN 'T KORT - Grevelingenmeer

In het Grevelingenmeer wordt een zout milieu in stand gehouden

Een zout milieu heeft geen toegevoegde waarde voor de natuur

Het meer voldoet niet aan de basiseisen voor plaatsing op de Natura 2000-lijst

Een zoet Grevelingenmeer zal de verzilting van het grondwater stoppen

Het Grevelingenmeer met links de Veermansplaat en rechts Goeree-Overflakkee. (Foto: Beeldbank Rijkswaterstaat)

van hetzelfde. Ook de vogelrijkdom hangt niet af van zout of zoet.

Pogingen tot kunstmatig behoud van oude zoutwaternatuur zijn tegengesteld aan de voortdurende veranderingen in de delta, waarbij de natuur zichzelf continu aanpassend wijzigt.

Naar een omslag

Decennia lang is er in Zuidwest-Nederland een verziltingbeleid gevoerd op basis van regionale wensen met een benauwend klein zicht op het grote geheel.

Een meer gesloten kustlijn biedt immers bescherming tegen de zee. Bij extreem hoge rivierafvoeren en aanhoudend hoog zeepiel, is aan de andere zijde de nationale noodopvang Volkerak-Zoommeer al na zo'n zeven uur vol. Aangezien er met een stormopzet van enkele tientallen uren rekening moet worden gehouden, blijft extra berging in een zoet Grevelingen zonder meer noodzaak.

"Om Nederland beter weerbaar te maken tegen droogte zullen we een omslag moeten maken naar een watersysteem dat op alle niveaus veel beter in staat zal zijn om water vast te houden", aldus minister Van Nieuwenhuizen in haar brief aan de Tweede Kamer. Zoet water is uiterst schaars. Daarvan is slechts 0,25 procent vrij oppervlaktewater in de vorm van rivieren en meren.

Zeeland zouter

Zoete Zeeuwse meren vormden de gouden belofte van het Deltaplan voor de zoetwatervoorziening van Zuidwest-Nederland. Dat de Oosterschelde en de Grevelingen nog altijd zout worden gehouden, heeft direct gevolgen voor het grondwater van de eilanden, waar het zoute water het zoete water wegdrukt. De Zeeuwse wateren, die altijd zoete rivieraanvoer met voedingsstoffen en sediment hebben gekend, zijn zouter dan ooit.

Het afgraven van laag gelegen gronden vermindert de weerstand tegen verzilting. Dit wordt nog eens extra versterkt door het afgraven van boven de zeespiegel gelegen gronden. Juist deze hogere gronden zorgen door druk van boven voor inzinking en berging van zoet water dieper in de bodem, dat tegenstand biedt aan binnendringend zout water.

Van dilemma naar duidelijkheid

Om de ontstane zuurstofloze onderlaag in de Grevelingen terug te dringen, ligt er momenteel een plan voor een tien keer zo groot doorlaatmiddel als de bestaande sluis in het zuidelijk deel van de Brouwersdam. De voorgestelde openingen naar zee dragen niet bij aan de beoogde menging van het meer. Dit beperkt zich de directe omgeving van het doorlaatmiddel.

Voor kwaliteitsverbetering kan men beter terugvallen op de winteropening of het hele jaar werken met verticale circulatie op een paar diepe punten. Dit zonder CO₂-uitstoot of energieverbruik.

Het nieuwe doorlaatmiddel is berekend op 40 cm tijverschil in het meer en is niet continu handhaafbaar, waarbij nog deze eeuw het zeeniveau wel een meter kan stijgen en de verziltingsdruk toeneemt. Het in de toekomst bij eb wegpompen van het vloedwater is wel een heel energieverwendende handeling. Het project is waterbeheerkundig onnodig, ongewenst, uiterst kostbaar en vooral niet duurzaam. (Bron: ir. W. Lases en prof. L. Rydberg)

Gekunsteld

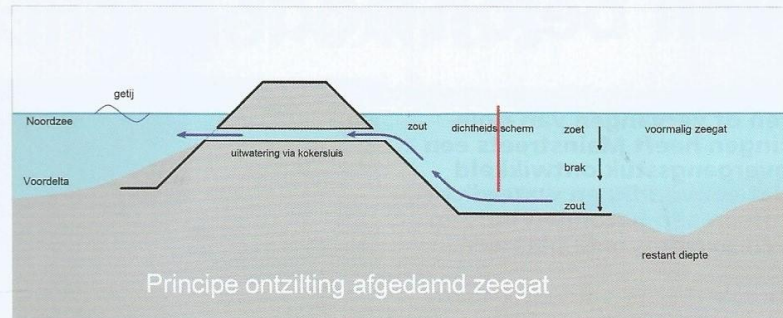
Men realiseert zich inmiddels dat het zoetwaterbeheer in het zuidwesten in de problemen zit, maar denkt de consequenties tijdelijk te kunnen ontlopen met een gekunsteld 'deltaplan zoetwater', waarbij de eilanden via pijpleidingen aan het zoetwaterin-fuus komen te liggen.

Zo valt de provincie Zeeland met de te verwachten zeespiegelstijging langzaam in eigen zwaard.

Wil de mens in Zeeland blijven wonen, dan moet er zeewaarts verdedigd worden. Een zoet Grevelingenmeer zal de verzilting van het grondwater van de omringende eilanden stoppen en doen afnemen, zorgt voor een enorme buffer tegen de toenemende verziltingsdruk vanuit zee en biedt een zeer duurzame bescherming aan het grondwater van het achterland, met name Noord-Brabant. Er is al veel tijd verloren gegaan. Met

In 1978 is de Brouwerssluis (onder) in gebruik genomen. De sluis in de Brouwersdam verbindt het Grevelingenmeer met de Noordzee en is ook bruikbaar voor verzoeting van het meer. (Foto: Beeldbank Rijkswaterstaat)

Ontzilten van een zout meer middels een kokersluis met een dichtheidsscherm (rood) volgens de principes van ir. W. Lases.

voortgang van het huidige beleid kost het minstens twee generaties voordat we er achter komen dat het 'deltaplan zoetwater' en een forse doorlaat naar zee niet werken. Laat het geen dilemma meer zijn, zout of zoet. Een zoet meer is effectiever en duurzamer voor waterveiligheid en zoetwatervoorziening.

Ontzilten met het getij

Het Grevelingenmeer is effectief te ontzilten met een 'dichtheidsscherm', geplaatst voor de Brouwerssluis. Bijna vijftig jaar geleden is hier gedegen studie naar gedaan. De locatie en grootte van de Brouwerssluis zijn daarop gebaseerd. Een dichtheidsscherm is een lange tot op de bodem gesloten dubbele schermconstructie vanuit weerszijden van de sluis naar het diepste deel. Aan de einden van deze twee zijschermen bij het diepste gedeelte zijn deze met een dwars scherm verbonden, met vanaf de bodem een drie meter hoge opening. Op natuurlijke wijze wordt het zwaardere zoute water dat op de bodem ligt, tijdens de

laagwaterperiode op zee, selectief onttrokken en naar zee afgevoerd, zonder aanvullende energiekosten. Het meer kan zo in een beperkt aantal maanden ontzilt worden.

Het scherm blijft daarna op gezette tijden beschikbaar voor het zoetwaterbeheer. Tijdens een langdurige droge periode zal de aanvoer van zoet water beperkt zijn of stagneren. Door verdamping en de vraag naar zoet water voor de eilanden kan het laagst toegestane peil bereikt worden. Dan kan zeewater in het diepste deel tijdelijk toegestaan worden om het peil te verhogen. Zodra het aanbod van zoetwater het toelaat wordt dit zoute water weer effectief op de Voordelta geloosd. Sinds vijftig jaar is er geen noemenswaardige verandering gekomen in de jaarlijkse totale hoeveelheden neerslag en water aangevoerd door de rivieren. Wel fluctueren deze gedurende het jaar sterker. Zoet water is nog altijd voldoende beschikbaar.

Wie neemt het initiatief?

Het samenwerkingsverband Zuidwestelijke Delta initieert, binnen een jaar nadat is afgezien van de verzilting van het Volkerak-Zoommeer, een praktijkproef om te achterhalen hoe effectief de maatregel 'Peilopzet' in het zoete meer is bij extreme droogte. Dit verdient navolging. Rijkswaterstaat is waterkwaliteitsbeheerder en het Deltaprogramma gaat over waterveiligheid en zoetwatervoorziening. Afstemming tussen beide over de Grevelingen is van belang. Het klinkt allemaal als vanzelfsprekend. Niets lijkt verzoeting nog in de weg te staan, behalve stapels rapporten, plannen, bestemmingen, projecten en afspraken. Maar (water) nood breekt wet.

Lopende overheidstrajecten zijn moeilijk om te buigen, tenzij de overheid met de kennis van nu hiertoe zelf het initiatief neemt.

Wil Borm en Clemens de Witte nemen deel aan de Adviesgroep Borm & Huijgens – integraal waterbeheer.